

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Олександр Микитенко,

старший викладач

Львівського університету бізнесу та права,

аспірант кафедри міжнародного права

Львівського національного університету

імені Івана Франка

ORCID: 0000-0002-5983-7548

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-42-8>

УДК 341.01(045)

Проблема приналежності праць юристів і мислителів до французької доктрини міжнародного права

Вступ. Нині в умовах розширення діяльності міжнародного арбітражу, функціонування міжнародних організацій, дедалі частіше виникають спірні питання, що вимагають звернення до доктрини міжнародного права. Свого часу французькі школи міжнародного права, які формують французьку доктрину міжнародного права, відіграли важливу роль у становленні загальної доктрини міжнародного права. Отже, звернення до праць, написаних їхніми представниками, набуває особливої актуальності.

Оскільки французька мова є мовою міжнародного спілкування і однією з офіційних мов ООН, нею написано багато наукових праць у галузі міжнародного права вихідцями з різних країн: Франції, колишніх французьких колоній чи франкомовних частин Швейцарії, Бельгії й Канади. Таким чином, необхідно з'ясувати, франкомовні праці яких юристів та мислителів належать до французької доктрини міжнародного права.

Мета статті полягає в аналізі приналежності праць ідеологів міжнародного права до французької доктрини міжнародного права.

Постановка мети вимагає вирішення низки завдань, а саме: 1) аналіз ключових понять дослідження; 2) обґрунтування твердження щодо приналежності до французької доктрини міжнародного права праць безпосередньо громадян Франції / праць, написаних французькою мовою мешканцями французьких колоній / праць франкомовних не-громадян Франції (бельгійців-валлонів, франко-швейцарців і франко-канадців).

У зв'язку з особливим характером дослідження воно є міждисциплінарним, оскільки містить результати наукових розвідок із соціального міжнародного права та етнології.

Окремими аспектами проблеми займалися такі вчені, як О. Кресін, І. Кресіна, М. Селиверстов, В. Денисов, Н. Листова, Е. Сміт, Ю. Бромлей, Л. Гумильов та інші.

Виклад матеріалу. «Доктрина» з латинської перекладається як «вчення», «наука» й означає «сукупність визначених наукових або офіційних поглядів на цілі, завдання, принципи та основні напрями будь-чого» [1, с. 1108]. Згідно з п. 1 «d» ст. 38 Статуту Міжнародного суду ООН, Суд у процесі вирішення справ може застосовувати доктрини найбільш кваліфікованих спеціалістів із публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм [2, с. 255; 3]. Розмежовуючи поняття «школи» і «доктрини» міжнародного права, варто зазначити, що останнє поняття є ширшим і може включати в себе різні школи й напрями в міжнародному праві. За аналогією, поняття «французької доктрини міжнародного права» є ширшим, ніж поняття «французької школи міжнародного права», і включає в себе різні французькі школи міжнародного права: природно-правові, позитивістські, волюнтаристські, реалістські й інші.

Говорячи про доктрину міжнародного права та її ідеологів, варто зазначити, що в міжнародному праві є два ключових терміни в галузі соціального міжнародного права – «народ» і «нація». Дуже часто згадані терміни є синонімічними. Проте вони не збігаються в державах, що мають території колоніального типу, а саме несамоврядні, відмінні в адміністративному, політичному, юридичному, економічному чи історичному сенсі. Ці території зазвичай є суб'єктами чи об'єктами спеціального зв'язку з країною-метрополією, який не має характеру вільного об'єднання чи злиття з незалежною державою [4–8].

У цій ситуації термін «нація» застосовується лише до населення країни-метрополії, а до мешканців колоній і залежних територій не застосовується, оскільки нація – це організація суспільства, яка:

1) вимагає єдиного юридичного кодексу спільних прав і обов'язків із правом громадянства;

2) заснована на об'єднаній економіці з суспільним поділом праці, рухом товарів та людей по всій національній території;

3) вимагає єдиної «політичної культури», загальної освіти всього суспільства і засобів масової інформації, аби підготувати майбутні покоління до виконання ролі «громадян» нової нації [9, с. 25–26].

Таким чином, у міжнародному праві виділяються чотири основні категорії народів, які відрізняються за своєю дієздатністю, правосуб'єктністю та здійсненням своїх прав: народи-нації (вільні народи), народи несамоврядних територій (колоніальні народи), народи, що мають окремий статус у конституціях держав та корінні народи [4, с. 191]. Отже, французьку доктрину міжнародного права розглядаємо, перш за все, як національну. Виникає питання, чи необхідно також брати до уваги праці вчених, які належать до французького народу і водночас не належать до французької нації.

Франція була великою колоніальною імперією. Її колонії знаходилися в Африці, Азії, Північній і Південній Америці. Французька мова є рідною для вихідців із колоній, зокрема й тих, де переважає значна частка тубільного населення, наприклад у низці африканських держав. Вчені з цих країн також могли писати наукові праці й розвідки державною їм мовою – французькою.

Здійснивши аналіз понять «народ» і «нація», можна дійти висновку, що праці в галузі міжнародного права учених-вихідців із французьких колоній не можуть братися до уваги в процесі дослідження й визначення французької доктрини міжнародного права, оскільки колишні французькі колоніальні народи не належать ані до французької нації, ані до французького народу через значні очевидні відмінності від французів у матеріальній і нематеріальній культурі. Проте питання, чи праці франко-швейцарців,

франко-бельгійців і франкомовних мешканців канадського Квебеку, які є близькими до французів за культурою й походженням, можуть належати до французького народу (чи французького етносу) й братися до уваги в процесі дослідження й визначення французької доктрини міжнародного права, залишається відкритим. Можна стверджувати, що термін «етнос» відповідає міжнародно-правовому терміну «народ», хоча останній виражає певну міжнародно-правову специфіку, про яку йтиметься згодом.

Таке суспільне явище, як нація, досить нове, його початки сягають XVII ст. Варто зазначити, що виникненням ідей нації вільних і рівних громадян завдячуємо французьким просвітителям, а їхнє втілення в життя почало відбуватися після Великої французької революції. Проте ми не маємо наміру обмежувати наше дослідження лише XVII–XXI ст., оскільки було достатньо цікавих міжнародно-правових ідей у добу Середньовіччя й раннього етапу Нового часу, коли ще не набули поширення такі поняття, як «нація», і пов'язані з ними «громадянство», «рівність» тощо. Тому доцільно розглядати також праці вчених у галузі міжнародного права, які були французами за походженням, тобто належали до французького народу (чи французького етносу). У такому разі, як уже зазначалося вище, слід з'ясувати, чи праці франкомовних швейцарців, бельгійців і канадців можуть братися до уваги у дослідженні й визначенні французької доктрини міжнародного права. Для цього нам доведеться поруч із міжнародним правом послуговуватися даними таких наук, як соціологія, етнологія й етнографія.

Беручи до уваги факт франкомовності значної частини населення Бельгії, Швейцарії й Канади, важливо визначити таксономічний рівень згаданих етнічних груп у нашому

дослідженні. Тобто, якщо досліджуваними нами бельгійці-валлонці, франко-швейцарці і франко-канадці можуть вважатися субетносами французького етносу, праці їх учених у галузі міжнародного права можуть братися до уваги в процесі дослідження французької доктрини міжнародного права.

Як уже зазначалося, загальнонауковий термін «етнос» відповідає міжнародно-правовому терміну «народ». Термін «етнос» з грецької перекладається як «народ». Для підтвердження позиції відповідності термінів «народ» та «етнос», слід порівняти ознаки й атрибути етносу й народу.

Питання щодо визначення поняття «народ» розглядалося на міжнародній зустрічі експертів, організованій ЮНЕСКО у 1989 р., результатом якої була «Підсумкова доповідь і рекомендації» (SHS-89/CONF.602/7) [4; 10]. Експерти вказали на нетотожність народу і населення держави, а також дійшли згоди щодо певних характеристик (але не визначення) народу:

1) група людей, що має такі спільні особливості: а) спільну історичну традицію, б) расову чи етнічну ідентичність, в) культурну гомогенність, г) мовну єдність, ґ) релігійну чи ідеологічну прихильність, д) територіальну пов'язаність, є) спільне економічне життя;

2) група повинна мати певну чисельність, хоча й не обов'язково велику, але не може бути просто асоціацією людей у межах держави;

3) єдність групи стосовно виявлення бути ідентифікованою як народ чи усвідомлення себе як народу – припускаючи, що групи такого ж розміру, хоча й мають деякі зі згаданих особливостей, можуть не мати такої волі чи свідомості;

4) наявність інституцій чи інших засобів вираження спільних особливостей і волі до ідентичності. При цьому ключем до визнання існування народу в міжнародному праві експерти

проголосили очевидність наявності зазначених особливостей, а не відповідні прагнення певних груп [4; 10].

Вчений-соціолог Е. Сміт вважає за доцільне виокремити шість головних атрибутів етносу:

1) групова власна назва; 2) міф про спільних предків; 3) спільна історична пам'ять; 4) один або більше диференційних елементів спільної культури; 5) зв'язок із конкретним «рідним краєм»; 6) чуття солідарності у значної частини населення [9, с. 15].

Вчений-етнограф Ю. Бромлей виділяє такі етнодиференційні ознаки:

1) етнічний; 2) походження й історичне минуле членів етносу; 3) етнічна територія; 4) мова; 5) релігія, обряди; 6) традиції, ритуали; 7) народна творчість; 8) література і мистецтво; 9) народний одяг; 10) їжа; 11) житло; 12) інші елементи різних підсистем і сфер етнічної культури [11, с. 55].

Проаналізувавши й порівнявши ознаки й атрибути понять «народ» і «етнос», можна дійти висновку про порівняну тотожність цих понять і, беручи до уваги позицію відомих науковців, спробувати дати власне визначення поняттю «етнос» (народ) і пов'язаного з ним «субетнос». Е. Сміт вважає, що етнос – це тип культурної спільноти, яка надає великої ваги міфів про походження та історичній пам'яті і вирізняється однією чи кількома особливостями культури: релігією, звичаями, культурою [9, с. 14]. На думку Л. Гумільова, етнос – це стійкий, природно сформований колектив людей, що протиставляє себе всім іншим аналогічним колективам і відрізняється своєрідним стереотипом поведінки, який закономірно змінюється впродовж історії [12, с. 98]. За Ю. Бромлеем, етнос – стійкий вид соціальної спільноти із сильною самосвідомістю, який характеризується певним рівнем внутрішньої єдності і специфічними ознаками, що відрізняють його від усіх інших [13, с. 2].

Ці визначення суттєво не протирічать одне одному, а радше взаємодоповнюють. Тому, на основі здійсненого вище аналізу визначень, трактуємо «**етнос**» (**народ**) як стійкий вид соціальної спільноти зі своєрідним стереотипом поведінки і сильною самосвідомістю, що надає великої ваги міфів про походження та історичній пам'яті й вирізняється однією чи кількома особливостями культури: релігією, звичаями, мовою тощо. Своєю чергою «**субетнос**» – це елемент структури етносу, що пов'язаний із ним історичною пам'яттю і має своєрідний стереотип поведінки та ознаки етнічної самосвідомості, які можуть виражатися в місцевому етнічному, а також певні локальні культурні відмінності. Зазвичай вихідцям із субетнічних груп притаманна подвійна самосвідомість.

В українській науковій термінології термін «етнічна група» досить широкий і може означати як етнос, так і субетнос чи метаетнос. Проте в західній науці дещо інша термінологія для позначення аналогічних понять. В розумінні західних науковців термін «етнічна група» відповідає українському терміну «етнос», українському ж терміну «субетнос» відповідає термін «етнічна структура», а українському терміну «етнічна група» в широкому значенні – «етнічна одиниця». У нашому дослідженні застосовуватиметься вітчизняна термінологія.

Ми абсолютно погоджуємося з думкою Ю. Бромлея, який вважає, що якась лише одна з ознак етносу не може бути визначальною у етнодиференціації і їх потрібно розглядати в цілісності [13, с. 3]. Опираючись на вище згадані ознаки й атрибути етносу, вважаємо за доцільне запропонувати *структурно-функціональну модель етнічної єдності й визначення етнічних кордонів* (рис. 1) для визначення кордонів французького етносу, оскільки вище згадані класифікації мають низку недоліків:

1) аналізуючи типологізацію етнодиференційних чинників і атрибутів варто зазначити, що Ю. Бромлей вважає ключовими при етнодиференціації культурні чинники, у той час як Е. Сміт – соціальні. Ми ж вважаємо, що має спостерігатися своєрідний баланс і гармонійне співвідношення цих двох груп чинників;

2) відсутність комплексної взаємодії всіх етноконсолідуючих чинників і характеру їх взаємодії впливу на етнічну самосвідомість;

3) нечіткі критерії для пояснення, чому одні етнічні групи – окремі етноси, в той час як інші – субетноси у складі інших етносів.

Представимо структурно-функціональну модель етнічної єдності й визначення етнічних кордонів у формі дерева (рис. 1), що складається з трьох частин, які між собою взаємопов'язані та впливають одна на одну: коріння – культурної спільності і її похідних, стовбура – спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті та верхівки стовбура – етнічної самосвідомості. Варто зазначити, що етнос, як і дерево – живий організм, в якому всі компоненти між собою взаємопов'язані і взаємозалежні. Зокрема, на культуру впливають не лише мова й віросповідання, а й соціальні чинники. За аналогією – зміни у стовбурі дерева, його трухлявість та хворобливість матимуть великий вплив на зміни в коріннях.

Дерево пояснює сучасне становище етносів і описує загальні тенденції етнічних процесів. Чим міцніше культурне коріння, тим більш життєздатна концепція етнокультурної ідеї й історичної пам'яті, тим сильніша етнічна самосвідомість, що тримається на ній, і навпаки: чим слабша спільність культурного коріння у двох етнічних груп, тим менше шансів на те, що спільна концепція етнокультурної ідеї й історичної пам'яті матиме популярність серед представників

цих етнічних груп. Це відобразиться відповідним чином на етнічній самосвідомості.

На підтвердження цієї думки варто висвітлити наукову позицію Ю. Бромлея, який вважав, що в основі етнічної самосвідомості лежать об'єктивні, реально існуючі ознаки людей, які належать до певного етносу [13, с. 2].

Варто зазначити, що для об'єктивної класифікації чи етнодиференціації етнічних груп часто доводиться аналізувати атрибути етнічної самосвідомості, які є достовірними етнодиференційними маркерами, на відміну від соціальних чи культурних чинників. Зазвичай атрибути етнічної самосвідомості у двох етнічних одиниць або майже усі присутні, або ж відсутні.

Отже, процес етнодиференціації варто починати згори моделі у формі дерева: якщо дві етнічні одиниці мають спільну етнічну самосвідомість, у них буде спільна концепція етнокультурної ідеї й історичної пам'яті, які разом формують стовбур дерева, і спільне та схоже культурне коріння, на якому тримається дерево.

Загалом моделлю можуть описуватися 5 класичних випадків: 3 види етнічної єдності і 2 види етнічних кордонів між двома близькими етнічними групами.

3 види етнічної єдності:

1. Культурні коріння абсолютно тотожні і двом етнічним одиницям вдалося вибудувати спільну концепцію етнокультурної ідеї й історичної пам'яті.

У цій ситуації йдеться про повну етнічну гомогенність.

2. Культурне коріння у двох етнічних груп незначною мірою відрізняється в мові чи віросповіданні, попри це їм вдалося вибудувати спільну концепцію етнокультурної ідеї й історичної пам'яті.

Оскільки диференційний вплив згаданих чинників на культуру несутільний, етнічним групам або одиницям

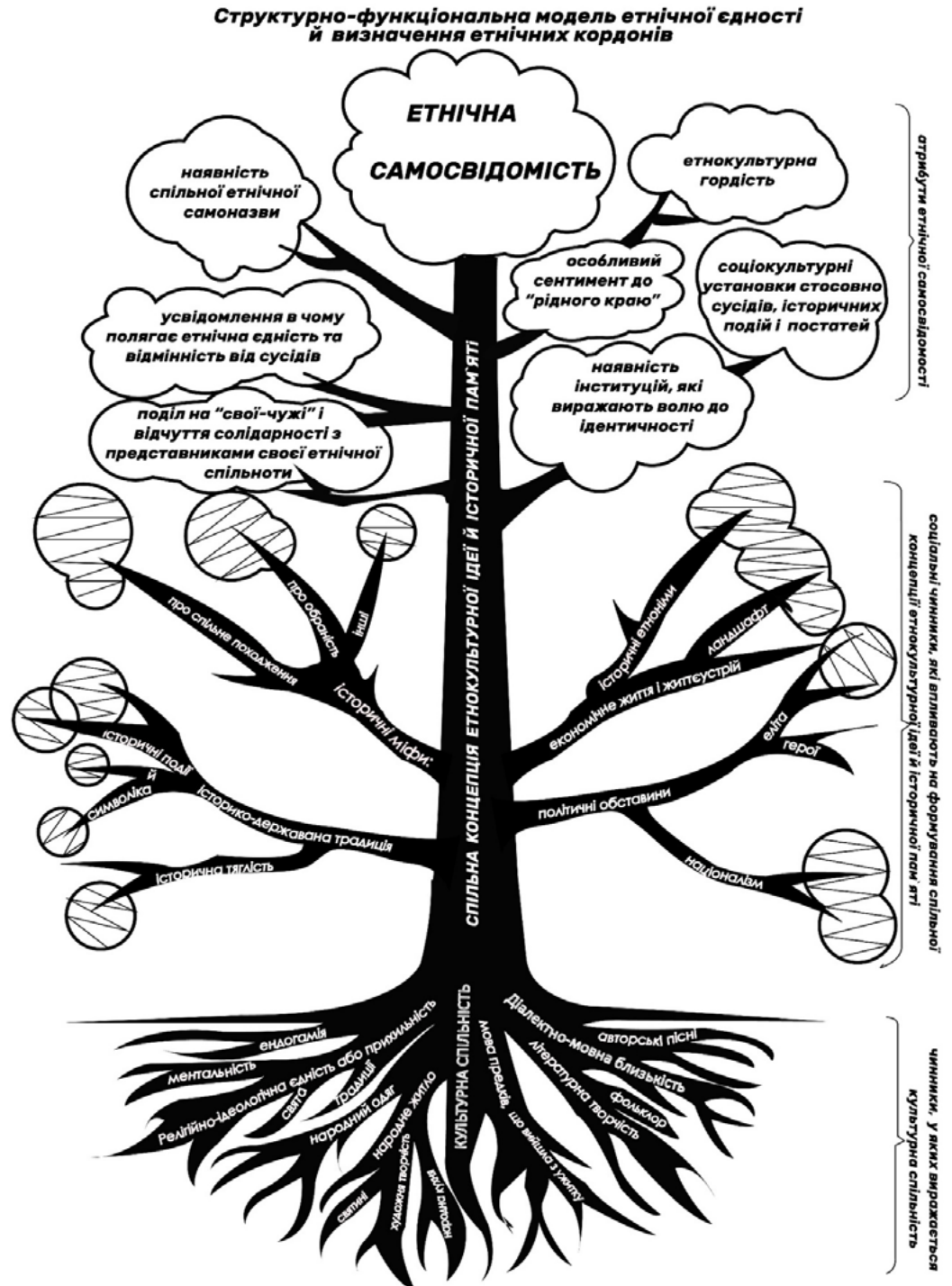

Рис. 1. Структурно-функціональна модель етнічної єдності й визначення етнічних кордонів

вдалося вибудувати спільну концепцію етнокультурної ідеї й історичної пам'яті. У цьому випадку можлива наявність окремих елементів етнічної самосвідомості, таких як відмінний етнізм, і подвійна самоідентифікація. За відповідних умов йдеться про те, що менша етнічна група є субетносом більшої етнічної групи. Як приклад можна навести бургундів, норманів, аквітанців і савоярів, які є субетносами у складі французького етносу і мають незначні діалектні й культурні відмінності від решти французів [12, с. 106–107].

3. Культурне коріння у двох етнічних груп серйозно відрізняється, але, попри це, все ж вдалося вибудувати спільну концепцію етнокультурної ідеї й історичної пам'яті.

Якщо коріння у двох етнічних груп не тотожні, є значні відмінності в мові (приблизно 80% й менше збігів за базовою лексикою) чи відсутня релігійно-ідеологічна єдність або прихильність, але етнічним групам все ж вдалося вибудувати спільну концепцію етнокультурної ідеї й історичної пам'яті, то можемо стверджувати, що менша етнічна група є субетносом більшої етнічної групи.

Хоча сильні мовні чи релігійно-ідеологічні відмінності впливають на значні відмінності в культурі, що робить досить нестійким підґрунтя для формування спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті, оскільки культура формується значною мірою завдяки мові й віросповіданню. Наприклад, мова впливає на формування літературної творчості й фольклору, а віросповідання впливає на ментальність, свята, традиції, народний одяг, народну кухню тощо.

Через нестійке спільне культурне коріння може спостерігатися тенденція до етнізації субетносу, оскільки це зазвичай етнічні групи з сильною локальною ідентичністю, які потрапили під вплив потужнішої етнічної

групи через певні політичні обставини чи інкорпорацію у порівняно близьку за культурою націю. Як приклад можна навести бретонських кельтів, гасконців баскського походження, лотарингців і провансальців, які були інкорпоровані до французької нації [12, с. 106–107].

Здійснений аналіз дає змогу визначити два види етнічних кордонів між двома близькими етнічними групами:

1. Культурне коріння у двох етнічних груп серйозно відрізняється, тому їм не вдалося вибудувати спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті.

Якщо коріння не тотожні у двох етнічних груп, є значні відмінності в мові (умовно 80% і менше збіг за базовою лексикою) чи відсутня релігійно-ідеологічна єдність або прихильність, чи тим більше – і те, й інше, і це суттєвим чином позначається на культурі етнічних груп, зазвичай йдеться про різні етноси. Наприклад, франкомовні мешканці Африки, попри сьогоднішню мовну близькість із французами, не піддалися повній асиміляції і мають сильну окрему етнічну самосвідомість через значні культурні й релігійні відмінності.

2. Етнічні групи мовно та релігійно дуже близькі, але кожна зберегла власну культурну самобутність і їм не вдалося сформувати спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті.

Це – різні етноси, хоча й досить близькі, оскільки немає єдиного стовбура – спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті, на чому б могла триматися етнічна самосвідомість. Етнічна ідентичність кожної окремої етнічної групи тримається на культурній самобутності. За відсутності у двох культурно близьких етнічних груп стовбура (спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті), його можна сформувати за допомогою історичних міфів і об'єднуючого етнізму.

Безсумнівно, всі проілюстровані моделлю соціальні чинники відіграють вагомую роль у формуванні концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті, проте такі чинники, як етнізм й міф про спільне походження, мають особливе значення, оскільки ніщо так не зближує, як відчуття родинних зв'язків, які виражаються у цих двох вище згаданих чинниках. Коли спостерігається значна культурна, мовна й релігійно-ідеологічна близькість у двох етнічних груп, але немає спільного етнізму й міфу про походження, немає і єдиного народу.

Часто трапляється, що концепція етнокультурної ідеї й історичної пам'яті тримається лише на культурній близькості, оскільки була здійснена сильна мовна асиміляція і спостерігається релігійно-ідеологічна близькість до країни-асимілятора. Самобутня культура – найбільш життєздатна етнодиференційна ознака, яка зникає останньою, зокрема й за умови мовної асиміляції і релігійно-ідеологічної близькості до країни, яка здійснює асиміляцію. Коли етнос перейшов на мову впливовішого сусіда, культурні похідні від мови предків, такі як літературна творчість, фольклор, елементи матеріальної культури довго не зникають, натомість зберігається пам'ять про мову предків. Хоча у цьому разі віртуальне дерево етнічної єдності є досить нестійким через нестійке культурне коріння. Отже, є усі шанси на те, що ця етнічна група з часом може бути повністю асимільована. Коли зникає культурна самобутність, повністю зникає й асимілюється етнос.

Здійснений аналіз дає змогу зарухувати до цієї категорії франко-швейцарців, франко-канадців і франкомовних бельгійців-валлонів, яким, попри значну близькість із французами на рівні мови й віросповідання, не вдалося вибудувати спільної концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті. Попри мовну спільність,

кожна етнічна група зберегла свою культурну самобутність, на якій тримаються концепції етнокультурної ідеї й історичної пам'яті франко-швейцарців, франко-канадців і франкомовних бельгійців-валлонів.

Для підтвердження цієї позиції варто навести думку етнографа Н. Листової, яка у своїх працях доводила, що Швейцарію населяють, крім ретороманців, все ж не німці, французи чи італійці, а германо-швейцарці, франко-швейцарці й італо-швейцарці «з наголосом» на другій частині цих складових етнізмів, і що такі явища, як загальношвейцарська культура і загальношвейцарська самосвідомість, мають об'єктивний характер [14]. Таким чином, праці вчених, які за походженням є франко-швейцарцями, франко-канадцями чи бельгійцями-валлонами і не були інтегровані до французької нації, надалі не братимуться нами до уваги в процесі дослідження французької доктрини міжнародного права. При цьому вважаємо, що особи, які впродовж довгого часу проживали в певній країні, асимілювалися з її культурою, традиціями та звичаями, інтегрувалися в соціум, можуть належати до відповідної нації. Отже, науковий доробок юристів та мислителів, котрі народилися в інших країнах, проте довгий час проживали на території Франції, розглядатимемо в процесі аналізу французької доктрини міжнародного права.

Оскільки, попри мовну єдність, французи, франко-швейцарці, франко-канадці і франкомовні бельгійці-валлони не формують єдиного етносу, постає запитання, яку спільноту вони все ж формують. Безсумнівно, вони формують єдину етнолінгвістичну групу – групу народів, об'єднаних мовою. Вони також формують єдиний метаєтнос. Відштовхуючись від запропонованого нами визначення поняття «етнос», ми вважаємо, що **«метаєтнос»** – це вид соціальної

спільноти зі своєрідним стереотипом поведінки і самосвідомістю, що зберігає історичну пам'ять про давнє минуле і вирізняється мовно-культурною схожістю. У науковій літературі зустрічається також поняття «суперетнос», що розглядається більшістю вчених як аналогічне поняттю «метаенос», за винятком Л. Гумільова, який ввів у науковий обіг поняття «суперетнос» і вбачав у суперечності радше цивілізаційно-конфесійну спільноту, ніж історико-культурну і мовну. Проте метаенос, до якого належать французи, франко-швейцарці, франко-канадці і франкомовні бельгійці-валлони, тобто романський метаенос – це поняття занадто широке і включає в себе не лише перелічені народи, а й італійців, іспанців, португальців, румунів та інші народи.

Беручи до уваги вище згаданий факт, вважаємо за доцільне до французів, франко-швейцарців, франко-канадців і франкомовних бельгійців-валлонів застосувати поняття медіалокальної етнічної групи (з латинської «*mediuslocus*» – серединний), яке запропонував А. Мильніков для більш конкретного позначення таких проміжних, «серединних» етнічних утворень. Відштовхуючись від запропонованого нами визначення поняття «етнос» й «метаенос», ми вважаємо, що **«медіалокальна етнічна група»** – це вид регіональної

соціальної спільноти зі своєрідним стереотипом поведінки і самосвідомістю, яка зберігає особливу історичну пам'ять про давнє минуле і вирізняється доволі сильною мовно-культурною схожістю [15, с. 13].

Висновки. Отримані результати здійсненого дослідження приналежності праць юристів та мислителів до французької доктрини міжнародного права дають змогу зробити висновок, що у подальших наукових розвідках правомірно послуговуватися працями в галузі міжнародного права юристів і мислителів, які належать до французької нації або до французького етносу, а також науковців, котрі впродовж тривалого часу проживали на території Франції і були інтегровані до французького соціуму. Незважаючи на мову написання – французьку, праці франко-швейцарців, франко-канадців, бельгійців-валлонів і франкомовних мешканців колишніх французьких африканських колоній не враховуватимуться нами в процесі виявлення й обґрунтування положень французької доктрини міжнародного права.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі історичної ретроспективи розвитку міжнародно-правової думки французьких вчених і мислителів, праці яких належать до французької доктрини міжнародного права.

Список використаних джерел

1. Селиверстов М.В. Доктрина как источник международного права (научный подход немецких юристов). *Правовая и политическая мысль. Сер. Право и политика*. 2013. № 8. С. 1107–1110.
2. Денисов В.Н. Місце і роль доктрини в міжнародному праві. *Правова держава*. 2014. № 25. С. 255–290.
3. Статут ООН. Сан-Франциско, 1945. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 01.10.2020).
4. Кресіна І.О., Кресін О.В. Народ як суб'єкт міжнародного права. *Правова держава*. 2016. № 27. С. 182–195.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. 1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text (дата звернення: 02.10.2020).
6. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй. 1970. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text (дата звернення: 02.10.2020).

7. Декларацію про встановлення нового міжнародного економічного порядку. 1974. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_339#Text (дата звернення: 02.10.2020).
8. Декларацію про неприпустимість інтервенції і втручання у внутрішні справи держав. 1981. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a33#Text (дата звернення: 02.10.2020).
9. Сміт Е.Д. Національна ідентичність. Київ : Основи. 1994. 152 с.
10. Study of the Concept of the Rights of Peoples, convened by UNESCO. Paris 27-30 November 1989, SHS-89/CONF.602/7.
11. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса. Москва : Наука. 1983. 418 с.
12. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. Санкт-Петербург : Издательство Ленинградского университета. 1989. 496 с.
13. Бромлей Ю.В., Маркова Г.Е. Этнография. Москва : Высшая школа. 1982. 320 с.
14. Листова Н.М. Швейцарцы. Народы и религии мира. Энциклопедия. Москва, 2000. С. 640–642.
15. Мыльников А.С. Картина славянского мира: взгляд из Восточной Европы: Этногенетические легенды, догадки, протогипотезы XVI – начала XVIII века. Санкт-Петербург : Центр «Петербургское Востоковедение», 1996. 320 с.

Микитенко О. В. Проблема приналежності праць юристів і мислителів до французької доктрини міжнародного права

Мета статті – аналіз приналежності праць ідеологів міжнародного права до французької доктрини міжнародного права. Дослідження має міждисциплінарний характер. Здійснено аналіз ключових понять дослідження: «школа міжнародного права», «доктрина міжнародного права», «французька доктрина міжнародного права», «французька нація», «французький народ» і «французький етнос». Встановлено, що виникненням ідей нації вільних і рівних громадян завдячуємо французьким просвітителям, а їхнє втілення в життя відбулося після Великої французької революції. Подано трактування відмінностей наукових понять «школа міжнародного права» і «доктрина міжнародного права» та авторське визначення понять «етнос», «метаентос» і «медіалокальна етнічна група». З метою ідентифікації кордонів французького етносу з опорою на ознаки й атрибути етносу запропоновано структурно-функціональну модель етнічної єдності й визначення етнічних кордонів. З'ясовано, що, попри мовну єдність, французи, франко-швейцарці, франко-канадці і франкомовні бельгійці-валлони не формують єдиного етносу, проте становлять єдину етнолінгвістичну групу і належать до т. зв. медіалокальної етнічної групи. На основі наукових розвідок А. Мильнікова визначено медіалокальну етнічну групу як вид регіональної соціальної спільноти зі своєрідним стереотипом поведінки і самосвідомістю, що зберігає особливу історичну пам'ять про давнє минуле і вирізняється доволі сильною мовно-культурною схожістю. На основі здійсненого аналізу обґрунтовано твердження щодо приналежності до французької доктрини міжнародного права праць громадян Франції, осіб французького походження чи таких, які впродовж довгого часу проживали на території Франції та зроблено висновок про те, що у процесі виявлення й обґрунтування положень французької доктрини міжнародного права правомірно послуговуватися працями в галузі міжнародного права юристів і мислителів, які належать до французької нації або до французького етносу.

Ключові слова: доктрина міжнародного права, школа міжнародного права, французька доктрина міжнародного права, французька нація, французький народ, французький етнос, медіалокальна етнічна група.

Микитенко А. В. Проблема принадлежности работ юристов и мыслителей к французской доктрине международного права

Цель статьи – анализ принадлежности работ идеологов международного права к французской доктрине международного права. Исследование носит междисциплинарный характер. Осуществлен анализ ключевых понятий исследования: «школа

международного права», «доктрина международного права», «французская доктрина международного права», «французская нация», «французский народ» и «французский этнос». Исследование показало, что возникновением идей нации свободных и равных граждан мы обязаны французским просветителям, а их воплощение в жизнь стало происходить после Великой французской революции. Дано определение различий научных понятий «школа международного права» и «доктрина международного права», а также авторское определение понятий «этнос», «метаэтнос» и «медиапопулярная этническая группа». С целью идентификации границ французского этноса с опорой на признаки и атрибуты этноса предложена структурно-функциональная модель этнического единства и определения этнических границ. Установлено, что, несмотря на языковое единство, французы, франко-швейцарцы, франко-канадцы и франкоязычные бельгийцы-валлоны не формируют единого этноса, однако составляют единую этнолингвистическую группу и относятся к медиапопулярной этнической группе. На основе научных исследований А. Мыльникова определена медиапопулярная этническая группа как вид региональной социальной общности со своеобразным стереотипом поведения и самосознанием, что сохраняет особую историческую память о древнем прошлом и отличается достаточно сильным языково-культурным сходством. На основе проведенного анализа обосновано утверждение о принадлежности к французской доктрине международного права трудов граждан Франции, лиц французского происхождения или таких, что долгое время проживали во Франции, и сделан вывод о том, что в процессе анализа и обоснования положений французской доктрины международного права правомерно пользоваться трудами в области международного права юристов и мыслителей, принадлежащих к французской нации или к французскому этносу.

Ключевые слова: доктрина международного права, школа международного права, французская доктрина международного права, французская нация, французский народ, французский этнос, медиапопулярная этническая группа.

Mykytenko O. The problem of assignment of the works of lawyers and thinkers to the French doctrine of international law

The aim of the article is the analysis of assignment of the works of international law ideologists to the French doctrine of international law. The research has an interdisciplinary character. The analysis of key concepts such as school of international law, doctrine of international law, French doctrine of international law, French nation, French people, and French ethnos have been carried out. It has been established that the ideas of the nations of free and equal citizens are indebted to French enlighteners and their implementation began after Great French Revolution. The renderings of differences of school of international law and doctrine of international law, author's definition of ethnos, metaethnos and medialocal ethnical group are furnished. To trace the borders of French ethnos with features and attributes of the ethnos a structural and functional model of ethnical unity has been suggested. It has been found out that in spite of language unity French, Franco Swiss, Franco Canadians and French speaking Belgians-Walloons don't form the single ethnos, but make up a single ethnolinguistic group and belong to medialocal ethnical group. Based on Mylnikov's research a mediolocal ethnical group is defined as a type of regional social community with certain stereotype of behaviour and self-identity which retains a special historical memory and distinguishes itself with distinct lingual and cultural similarity. The assumption of assignment of the works of citizens of France, people of French origin or those who lived on its territory for a long period of time to French doctrine of international law has been grounded and it has been concluded that in the process of outline and substantiation of the principles of French doctrine of international law it is rightful to use the works of lawyers and thinkers who belong to French nation or ethnos.

Key words: doctrine of international law, schools of international law, French doctrine of international law, French nation, French people, French ethnos, mediolocal ethnical group.